

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

1999 m. spalio 30 d.

Nr. 212 (40)

Saturday supplement October 30, 1999

No. 212 (40)

Vakaras, skirtas Čikagos Lietuvių operai

Algimantas A. Naujokaitis

Pilnutėlė Menininkų rūmų (Vilniaus Rotušės) salė rugšėjo pabaigoje prigūžėjo į vakarą, skirtą Čikagos lietuvių operai. Tarp sostinės teatralų, kultūrininkų mačiau daug, jau Vilniuje apsigyvenusių ir čia besisvečiuojančių, išsivijusių lietuvių, tarp kurių buvo ir šios operos spektaklių dalyvių. Daugelis domėjosi „scenos“ leidyklos neseniai gražiai išleista ir Lietuvių Tautinės kultūros fondo paremta vilnietės muzikologės Jūratės Vylitės knyga *Čikagos lietuvių opera*. Beje, šios knygos pasirodymas ir buvo priežastis, surengti šį vakarą. Jį vedusi knygos autorė daug nekalbėjo apie savo knygą, bet visos Rotušės salėje tą pavakari pasakytos kalbos, prisiminimai, solistų pasirodymai tik išryškino svarbiausius knygos skyrius, juose nagrinėjamas reikšmingiausias Čikagos Lietuvių operos tarpsnius.

Visa salė vieningai atsistojo, kai pradedant vakarą, galinagai, plačiai iš įrašo nuskambėjo Čikagos lietuvių choro atliekama daina, lyg ir antrasis Lietuvos himnas „Lietuviai esame mes gimę“ (S. Šimkaus muzika, J. Zauerveino žodžiai). Vakaro vedėja J. Vylitė paaiškino, kad šis choras, vadovaujamas žymiojo išsivijusio solisto Vlodo Baltrušaičio, ir ėmėsi iniciatyvos įkurti Čikagos lietuvių operą, prisiėmusi organizacinę, finansinę ir kitokią atsakomybę. Buvo pabrėžta įsimintina data — 1957 m. kovo 30-ąją, kai Čikagoje, Marijos aukštesniosios mokyklos (Maria High School) salėje pakilo rutos šakele papuoštos pirmosios premjeros — G. Verdi „Rigoletto“ uždanga.

Rotušės salėje buvusi Čikagos lietuvių operos įsteigėjų ir pirmosios premjeros statytojų V. Baltrušaičio žmona Elena Baltrušaitienė, dabar gyvenanti Vilniuje, prisiminė:

— Prieš pirmąją premjerą nerimavome, jaudinomės: ar pavyks premjera, ar susirinks publika? Juk kai kas abejojo operos sekmė, pastatymo sąlygos buvo sunkios, artistams atlyginimo niekas nemokėjo, už samdytą orkestrą reikėjo brangiai mokėti. Bet opera pasisekė puikiai, publika ją entuziastingai priėmė. Tai buvo išsivijusių teatralų triumfas.

Isijausti, bent mintimis persikelti į tą atmintiną dieną padėjo iš įrašo nuskambėjęs premjeros statytojo, pagrindinės partijos atlikėjo V. Baltrušaičio profesionaliai, jautriai atliktas (dueto) fragmentas iš „Rigoletto“.

Muzikologė J. Vylitė įdomiai papasakojo, kaip toliau stiprėjo, populiarėjo Čikagos lietuvių opera. Po „Rigoletto“ su nemažesniu pasisekimu buvo pastatytas Ch. Gounod „Faustas“, „Romeo et Juliette“, G. Bizet „Carmen“, G. Verdi „Aida“, „Traviata“. Iš viso pastatytos 42 operos, įskaitant ir paskutiniąją „Carmen“. Repertuare atsirado K. V. Banaičio „Juratė ir

mina Burana“, daug širdies ir kantrybės idėjusi į G. Verdi „Traviatos“ režisūrą. Čia pridėdami vakare išsakyti B. Pūkelevičiūtės prisiminimai apie lietuviškos operos praeitį, kasdienybės, be abejo, bus įdomūs ir *Draugo* skaitytojams.

Vakare ne kartą buvo minima Danutė Stankaitytė, Algirdas Brazis, Jonas Vaznelis, Stasys Baras, Alvydas Vasaitis, Vytautas Marijošius, Aleksandras Kučiūnas, kiti solistai, dirigentai, ant kurių pečių klestėjo ir laikėsi Čikagos Lietuvių opera.

Pasak muzikologės ir knygos autorės J. Vylitės, išsivijusioje opera klestėjo maždaug 25 metus. Bet laikas retino solistų, choristų, kartu ir publikos gretas, o 1995 m., statant G. Bizet operą „Perlų žvejai“, iš lietuvių operos meninio kolektyvo ko gero, buvo belikęs dirigentas A. Vasaitis. Daug savo autentiškumo, kūrybinio savitumo, identiteto opera prarado ir tuomet, kai į gastroles buvo pasitelkti Lietuvos muzikiniai teatrai.

Vis dėlto, tiek vakare, tiek J. Vylitės knygoje pripažinta, kad Čikagos lietuvių opera — unikalus, išskirtinis reiškinys, parodantis, prezentuojantis aukštos vertybės kultūrinę išsivijusio mentaliteto. Tariant solistės D. Stankaitytės anuomet pasakytais žodžiais, jokia kita tautinė mažuma Amerikoje nieko panašaus nesukūrė ir neturi.

Vakare nuoširdžius sveikinimus nuo šiandieninės operos dalyvių susirinkusiems tarė iš Čikagos atvykusi dabartinė lietuviškos operos solistė Lidijsa Rasutienė, beje, savo vaikus dabar leidžianti į vieną Vilniaus mokyklą, kad jie išaugtų gerai, savo gimtąją kalbą mokančiais, lietuviais. Iš L. Rasutienės žodžių susirinkusieji tą vakarą suprato, kad lietuviška opera Čikagoje gyvuoja, vėl semiąsi naujų jėgų. Į dirigento ir meno vadovo postą sugrįžus A. Vasaitiui, o valdybos vadovo pareigas einant ilgamečiui solistui Vlado Baltrušaičiui, 2000-ųjų metais Čikagos Lietuvių opera žengia rengdama naują G. Verdi „Traviatos“ pastatymą. Muzikologės, geriausios čika-

Vilniaus rotušėje — vakare, skirtame Čikagos Lietuvių operos 40 m. sukakčiai paminėti dainuoja sol. Irena Milkevičiūtė. Nuotr. Algimanto Žižiūno

giškos lietuviškos operos žinovės Lietuvoje J. Vylitės nuomone, šie ir kiti pastarieji pastatymai teikia pagrindo tikėtis, kad Čikagos Lietuvių opera gali persiformuoti į naujo savo etapo pradžią.

Vakaro dalyviai karštomis katutėmis sutiko Lietuvos kultūros viceministro Juozo Širvinsko pranešimą, kad grupė išsivijusios operos dalyvių apdovanoti šios ministerijos padėkos raštais. Juos pelnė dirigentai Aleksandras Kučiūnas, Alvydas Vasaitis, vienas operos steigėjų, daug metų vadovavęs jos valdybai, Vytautas Radzius, solistas Stasys Baras, Algirdas Brazis, Danutė Stankaitytė, Aldona Stempuzienė, Kazys Skaisgiris ir knygos Čikagos lietuvių opera leidimą parėmus Lietuvos Tautinis kultūros fondas.

Fondas tikrai neapsiriko, paremdamas J. Vylitės knygos išleidimą. Vakare kalbėjusio muzikologo E. Gedgaudo nuomone, tai ištis vertinga knyga, profesionaliai, kruop-

čiai pateikianti Čikagos lietuvių operos istorijos metmenis. Knyga parašyta patraukliai, žaviu braižu, gausiai ir gražiai iliustruota spektaklių ir jų kūrėjų nuotraukomis, spausdinami pilno repertuaro, spektaklių kūrėjų, dalyvių, organizatorių sąrašai, nuorodos. Knyga liudys apie didelę šios operos reikšmę, patvirtins, kad tai savarankiška lietuviško teatro atšaka, jo tradicijų tęsėja užsienyje.

Čikagos Lietuvių opera. Istorijos metmenys. Autorė Jūratė Vylitė; redaktorė Onutė Daukšienė; dailininkas Romas Orantas. Išleista 1999; 210 psl.; tiražas 500 egz.; daugiau kaip 100 nuotraukų; leidėjas Lietuvių tautinis kultūros fondas Čikagoje; kainą 15 dol., už persiuntimą pridėti 2 dol. Gaunamapas O. Kremeri, 1005 Sherwood Drive, La Grange Park, IL 60526-1551 ir V. Momkų, Jau-nimo centras, 5620 S. Claremont Ave, Chicago, IL 60636

„Lingua gloriosa“

Birutė Pūkelevičiūtė

Labas vakaras, brangūs operos mylėtojai, susirinkę pasitikti naują knygą *Čikagos lietuvių opera*. Man nepaprastai malonu matyti jūsų šviesius veidus — rodos, vėl įsijiebi rampa, vėl subangavo uždangoj tradicinė rūta — kuri puošė ne tik Kauno

sceną, bet ir visus išsivijusios operos pastatymus.

Labai gaila, kad šį vakarą nėra Vilniuje tikrųjų operos kūrėjų-veteranų: dirigentų, sceno-vaizdžio menininkų. Pasitaikė, kad aš buvau netoliese, tad gavau malonų pakvietimą šioje išskilmėje dalyvauti. Taigi — kokios mano kvalifikacijos?

Pirmiausia: nuo mažumės esu operos mylėtoja. Kai pirmą kartą ėjau pasižiūrėti operos (tai buvo „Čigonų baronas“), buvau tokia maža ir tokia paika, kad maniau, jog scenoje bus rodomas baronas — atseit, avinas. Ir, atvirai sakant, nusivyliau, vietoj avino pamaciausi Juozą Babravičių.

Mano įnašas Čikagos lietuvių operai labai nedidelis, labai ribotas: aš režisavau 66-tųjų metų „Traviatą“ (vėliau buvo dar kita), o taipgi išverčiau „Fidelio“ ir „Carmina Burana“. Tai ir viskas. Tad gal po įspūdingos šios vakaro muzikinės dalies, kai salę dar tebevėrpa tos nuostabios vaivorykštės garsai, Jūs man leisite tarti žodį apie —

Žodį, kuris operoje taipgi vaidina nemažą vaidmenį.

Po karo likimas mane nubloškė į Kanadą, į Montrealį, ir aš gyvenau pas Kardelius: nuomėjau pas juos kambarėlį. Tuo metu Elzbieta Kardelienė, buvusi mūsų operos primadona, koloratūrinė lankūtė, ruošėsi naujam koncertui. Ji norėjo dainuoti visiškai naują literatūrą: ir lietuvišką, ir verstinę. Kadangi aš buvau truputį rašinėjusi, E. Kardelienė pasikvietė mane talkon: išversti tuos kūrinius, kuriuos ji buvo išsirinkusi. Tad dieną darbo metu aš bandydavau sudėlioti bent kelias vertimo eilutes, o vakare mudvi sėsdavom prie pianino, ir p. Elzbieta man paaiškindavo, kodėl kai kur mano žodžiai jai netinka, ir ko reikia dainininkui, idant tekstas būtų patogus dainuoti. Man rodos, tą įsiminiau ir supratau.

Tad, kai persikėliau į Čikagą ir man buvo pasiūlyta versti „Fidelio“, drįsau susitarti šiam įsipareigojimui. Man atrodė, kad tai nebus per daug sunku. Juk moku vokiečių kalbą, o dabar jau ir nutuokiu, kaip reikia versti tekstą dainininkams.

Taciu iš tikro „Fidelio“ buvo didžiai sunkus darbas, nes pati vokiečių kalba tarsi šiaušiasiai prieš mūsų kalbą. Sakinio pabaigų „apsiverti-mai“, žodžių eilės skirtinga dinamika, manėčiau, labai apsunkina pastangas sklandžiai tekstą išversti. Po daugelio metų Floridoje sutikau poetę Ramutę Skučaitę, kuri buvo išvertusi „Fidelio“ Lietuvos operai. Tuoj pat atsinešiau libretto knygutę, kurią išleido Čikagos opera, ir puoliau Ramutę klausinėti: kaip tu išvertei šią vietą? kaip grūmeisi su šia problema?.. kaip ją įveikei? Šimtai klausimų! Nes juk skiemens derinimas su nata yra tikras krapštuko knibinėjimas — tai tarsi milžiniškas kryžiažodis.

Kiekvienu atveju — po „Fidelio“ nutariau, kad bendram išsilavinimui vieno operos vertimo gana, kad daugiau niekad tokio darbo neapsisiimsiu. Niekad, niekad! Bet štai į sceną įžengė Carlo Orffo kantata „Carmina Burana“.

Prieš kelerius metus, viešdama Lietuvoje, vieną tvankią vasaros popietę sustojau prie

Vilniaus plakatų stulpo, nes mane kaip magnetas pritraukė skelbimas: bus dainuojama „Carmina Burana!“ Deja, plakate pažymėta diena aš turėjau būti Kaune, kur buvo numatytas mano autorinis vakaras Maironio muziejuje... Tad likau kantatos neįsigirdusi. Tačiau Kaune savo vakaro metu, pasakojau, kaip „Carmina Burana“ verčiau į lietuvių kalbą ir priduriau: „Neabejoju, kad jos vertėjas Lietuvoje — irgi patyrė tiek džiaugsmo, kiek ir aš“. Per salę prabėgo, keistas šlamesys... Nesupratau — kodėl? Tik vėliau sužinojau, kad Lietuvoje ši kantata dainuojama originalo kalba: ji nėra išversta. Todėl joks vertėjas jokio džiaugsmo patirti negalėjo, ir todėl klausytojų salė „sušlamėjo“ lengvu juokeliu. Aišku, daug kurinių dainuojama originalo kalba. Tačiau „Carmina Burana“ kantatos atveju tik tada paaiškėja dainų sėlmystė, jos kūrėjų žaismingas dūkimas, aistra gamtos grožiui ir meilei, kai klausytojai supranta dainų žodžius.

Mano pirmasis susitikimas su „Carmina Burana“ įvyko '80-taisiais metais. Vieną gražią pavasario dieną man paskambino Čikagos lietuvių operos valdybos pirmininkas Vytautas Radzius. Naujam sezonui bus statomi „Pajacai“ ir „Carmina Burana“, kurią jie dainuos lotyniškai, neš, girdėjo, kad teksto neįmanoma išversti. Gaila, sakė jis, labai gaila, nes visad Čikagos lietuvių operos buvo dainuojamos lietuviškai. Tačiau reikėtų žiūrėti bent parūpinti leidinėlį su lietuvišku pažodiniu tekstu. Ar aš galėčiau tą padaryti? Atsakiau, kad tą galėtų atlikti, kuris nors lotynų kalbos žinovas (kunigas, mokytojas arba teisininkas), kurių Čikagoje apšiai turime. Bet Radzius lengvai nepasitraukė. Jis man pasiūlė tekstą bent pasiskaityti. Na, gerai! Netrukus gavau originalą su trim pažodiniais vertimais: anglų, vokiečių ir prancūzų kalba. Nors Carlo Orffas parašė kantatos muziką '37-taisiais metais, bet tekstas, kaip žinote, yra senas senutelis. Jį sukūrė nežinomi klajūnai: poetai ir vienuoliai XII-XIII amžiuje.

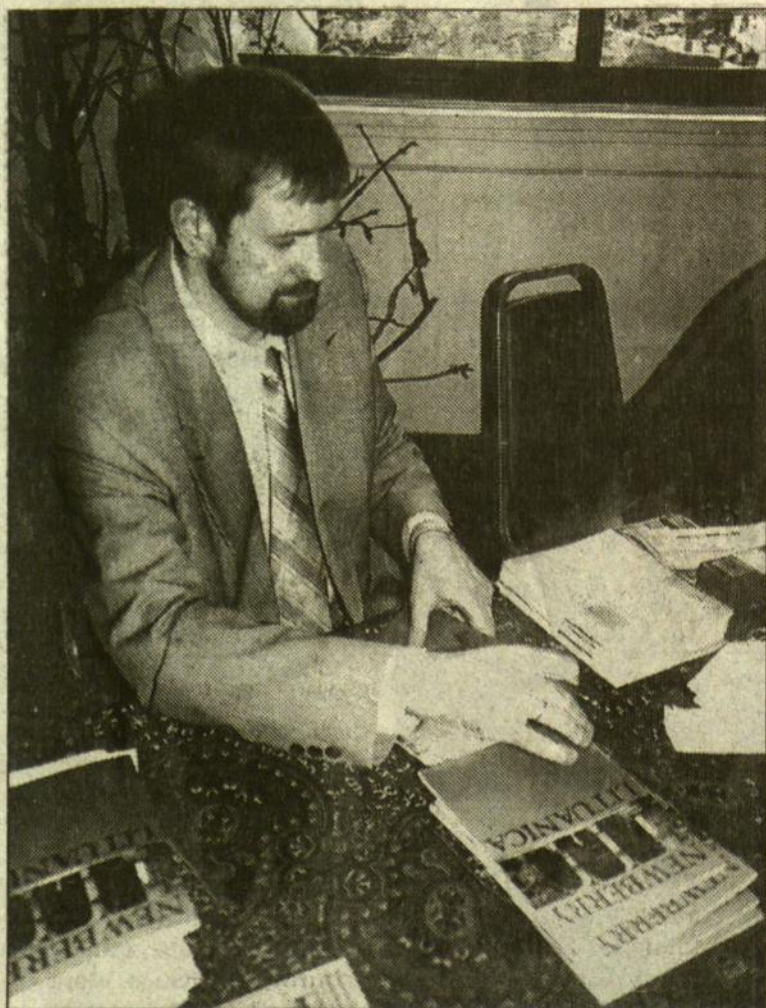
Tekstą skaitydama, supratau, kad šių dainų jau nebūtų įmanoma į moderniausias kalbas išversti. Eilutė nepaprastai trumpa, rimai beveik lipa ant rimų. Kokia kalba gali šiekti rimų susirasti? Štai, aš turiu anglišką rimų žodyną. Tai 600 puslapių knyga; ir visi grynijieji rimai joje išsenti. Bet palaukit! O jeigu lietuviai sumanytų rimų žodyną išleisti — jis būtų neaprepiamas... Juk mes keičiame galūnes, žodžius linksniuojame, šokdiname kirtį! Mes esame rimų turtuoliai! Tad kažin, pagalvojau, ar būtų įmanoma „Carmina“ dainuoti lietuviškai? Dėl įdomumo pabandžiau kelis posmus išversti...

O Fortuna,
Tu kaip mėnuo —
Tu kas dieną
Vis keitiesi...
O Fortuna
Velut Luna
Statu variabilis...

(Nukelta į 2 psl.)

Vilniaus rotušėje, Menininkų rūmuose, vakaras, skirtas Čikagos Lietuvių operai. Programai vadovavo muzikologė Jūratė Vylitė (sėdi šalia poetės rašytojos Birutės Pūkelevičiūtės, kuri yra pirmą iš dešinės I eilėje). Nuotr. Algimanto Žižiūno

Vienas Newberry Lituania katalogo sudarytojų — Giedrius Subačius.

Reikšmingo leidinio sutiktuves

Šeštadienį, spalio 23 d., 11 val. ryto, Newberry bibliotekoje įvyko reikšmingo leidinio sutiktuves.

Knyga *Newberry-Lituanica: Čikagos Newberry bibliotekos lituanistinių ir prūsistinių knygų katalogas iki 1904 metų / Books of Lithuanian and Old Prussian Interest at the Newberry Library, Chicago to 1904*; parengė Giedra Subačienė ir Giedrius Subačius.

Katalogo tekstai pateikti dviem kalbomis: iš lietuvių ir anglų kalbą išvertė Jurgis Arvydas Anyas ir Laima Petrauskas Vander-Stoop. Leidinį grafiškai apipavidalino Vincas Lukas, sumaketavo Arvydas Tamulis, fotografijas pristatė Newberry biblioteka, išspausdino *Draugo* spaustuve Čikagoje. Parengėjų autorių teisių registracija susieta su Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutu.

Knyga finansavo Lietuvių fondas, o išleido primosios lietuviškos knygos, paminėjimui sudarytas JAV Lietuvių Bendruomenės komitetas. Tad pastangos, po Mažvydo knygos minėjimo, organizuotai susitelkti savotiškai daug sudėtingesniai organizaciniam darbui — katalogo *Newberry Lituania* leidybai — vertos ypatingos mūsų lietuviškos visuomenės išeivijoje padėkos.

Katalogo pasirodymas yra svarbus daugeliu požiūrių. Spausdinsy pagarsina Newberry biblioteką. Vietą, kur beveik šimtmetį saugomas gausus lietuviškų, iki 1904

Paul Gehl, Newberry bibliotekos retų knygų kuratorius.

metų išspausdintų knygų, rinkinys. Šioje Čikagos bibliotekoje galima susipažinti su visais Mazojoje Lietuvoje išspausdintais lietuvių kalbos žodynais ir su beveik visa Rytų Prūsijoje išspausdintų lietuvių kalbos gramatikų kolekcija. Bibliotekoje taip pat yra kitų (nekalbinių) senesnių, Karaliaučiuje, Tilžėje, Vilniuje išleistų knygų — maldaknygių, giesmynų, elementorių ir kt.

Katalogo išspausdinus, seniausioji lituanistikos rašytinė medžiaga tapo prieinama viso pasaulio kalbininkams-tyrinėtojams, o, svarbiausia Lietuvos kultūros istorija pasiildė naujais, reikšmingais žinių šaltiniais.

Newberry Lituania buvo paruošta ir išspausdinta per Newberry biblioteką. Vietą, kur beveik šimtmetį saugomas gausus lietuviškų, iki 1904

Newberry bibliotekoje Čikagoje, *Newberry Lituania* katalogo sutiktuose. Iš kairės: Jurgita Baltrušaitytė, Laima Petrauskaitė Vander-Stoop, katalogo straipsnio vertėja, ir Paul Gehl.

„Muzika — tai Dievo pasiuntinys“

Džiugi žinia, kad į Čikagą atvyksta pasaulinio garso Valstybinis Vilniaus kvartetas, jau pasiekė lietuvių visuomenę. Šio kvarteto koncertai — šventė visiems muzikos mylėtojams. Garsas apie šį muzikinį kolektyvą sklinda pirmą jo: apkeliavęs 30 pasaulio kraštų, su didžiausiu pasisekimu koncertavęs žymiausiose pasaulio koncertinėse salėse, kiekvienais metais surengiantis po 80 koncertų Europoje ir Azijoje, Afrikoje, Šiaurės ir Pietų Amerikoje, Kanadoje, sugrįžęs į Lietuvą, visada pradžiugina ne tik didžiųjų miestų klausytojus, bet aplanko ir mažiausius Lietuvos miestelius.

Dabar Valstybinis Vilniaus kvartetas, atvykęs į Čikagą pirmosiomis lapkričio dienomis, koncertuos kartu su pianistais Sonata ir Roku Zubovais Jaunimo centro didžiojoje ir Pasaulio lietuvių centre Lietuvių dailės muziejaus salėse.

Valstybinio Vilniaus kvarteto kūryba — tai ištisa Lietuvos kultūrinio gyvenimo epocha, giliai įsisąmonintos muzikų misijos pavyzdys. Per ilgesnį nei trijų dešimtmečių kūrybos kelią susiklostė savita interpretavimo tradicija, kuriai būdingas sugebėjimas atskleisti kurinio gelmių klodus. Ypač plati ansamblio garsinė, spalvinė, ir emocinė paletė. Sugebėjimas įsigilinti į skirtingų epochų ir stilijų kompozitorių kūrinius, absoliuti klausia epochos skambesio niuansams, leidžia šiam ansambliui atskleisti plačiausių raiškos priemonių skalę, interpretuojant Hayden ar Beethoven, Brahms ar Schulhoff, Schitke, Schonberg ar Case.

buvo girdėta prieš keletą dešimtmečių, leidybos komiteto narės Dalios Anyšienės nuomone, Vakaruose tada, matyt, neatsirado šiais konkrečiais lituanistikos bibliografijos dalykais susidomėjusių specialistų (o, kaip žinome, sovietinėje Lietuvoje politinės cenzūros tinklas visada sumaniai stebėję bet kokias tautinės istorinės atminties šaknis, ypač tas, kurių nepajėgė pakeisti savos ideologijos 'mutantais').

Tačiau šiandien padėtis pasikeitė. Tarsi pačiu laiku į Lituanistikos Illinois universiteto katedrą atvykęs dėstyti Giedrius Subačius susidomėjo lietuviškų knygų katalogo paruošimo galimybe. Darbą spartino bibliotekos mokslo darbuotojo dr. Paul Gehl teikiama pagalba — vertinga bibliografinė informacija — bei dr. Mary Janzen sklandi organizacinė veikla.

Knygos *Newberry Lituania* sutiktuose kalbėjo du pranešėjai. Dr. Paul Gehl pristatė kalbininko princo Louis-Lucien

Muzikai griežia visus J. Hayden kvartetus, koncertinius ciklus „Vėlyvieji L. van Beethoven kvartetai“, „W. A. Mozart styginių kvintetai“. „Visi M. K. Ciurlionio kvartetiniai kūriniai“.

Ansamblis kasmet pateikia klausytojams naujų partitūrų. Jo milžiniškame repertuare, greta klasikos, yra per šimtą šiuolaikinių kompozitorių kvartetų, iš kurių 40 dedikuota Vilniaus kvartetui ir bendradarbiavimas su kompozitoriais tęsiasi. Vilniaus kvartetas, pasižymintis preciziška atlikimo technika, interpretavimo branda, didele atlikimo kultūra dėl savo plataus repertuaro yra kviečiamas į įvairių šalių įrašų studijas: Lietuvoje, Rusijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, JAV jau yra išleista 30 plokštelių ir kompaktinių diskų.

Debiutavęs 1965 m., ansamblis 1972 m. pelnė aukščiausią apdovanojimą tarptautiniame konkurse Lježe (Belgija). 1973 m. jam suteiktas Vilniaus vardas, o 1979 m. Vilniaus kvartetas tapo valstybinės premijos laureatu.

Nuo pat pirmųjų kvarteto gyvavimo metų pirmuoju smuiku griežia žymioji Lietuvos muzikė, tikroji kvarteto siela ir įkūrėja, talentinga, kūrybinga Audronė Vainiūnaitė, garsaus Lietuvos kompozitoriaus Stasio Vainiūno dukra. Už nuopelnus, garsinant Lietuvos vardą ir muzikinę kultūrą, ji yra apdovanota Gedimino IV laipsnio ordinu. Jau 30 metų kvartete cėlo griežia Augustinas Vasiliauskas, Lietuvos muzikos akademijoje paruošęs ne vieną jaunųjų muzikos kartą. Dar

niai į vienetą įsiliejo jaunieji: antruoju smuiku griežiantis Artūras Šilalė ir altistas Girdutis Jakaitis.

Grazūs kūrybinio bendradarbiavimo ryšiai, prasidėję prieš keletą metų, sieja Vilniaus kvartetą su gerai Čikagoje žinomų pianistų pora — Sonata ir Roku Zubovais. Jie 1997 metais su kvartetu koncertavo Čikagoje, vėliau tą programą atliko Lietuvoje — grojo Plungėje, senuose grafo Oginskio dvaro rūmuose, kur dabar įsikūręs muziejus, Klaipėdoje, Kauno ir Vilniaus filharmonijų salėse. Kai menininkai turi bendrą tikslą ir yra tų pačių meninių idėjų skleidėjai, tai ir rezultatų ilgai laukti netenka — vėl naujas kūrybos partnerių susitikimas subrandina naujas koncertines programas. Šiemet Lietuvoje buvo įspūdingai pažymėta kompozitoriaus St. Vainiūno 90 metų sukaktis. Koncertai vyko jo vardo muziejuje, miestų salėse. Žyminas lietuvių kompozitoriaus kvintetą pirmą kartą Čikagoje atliks Vilniaus kvartetas ir Rokas Zubovas.

Sonata ir Rokas Zubovai, tie du žiburėliai, kurie Čikagos lietuviams neleidžia pamiršti, kad mūsų gyvenime turi būti nors truputis laiko ir klasikinei muzikai, kad mūsų siela turi nors kartais būti pamaloninta geros muzikos garsais ir patys, kiek įgalį, neraginami kuria savąsias muzikines popietes. Kviečia į jas draugus ir bičiulius, ir ne tik muzikos mylėtojus — mokydami vaikus didžiojo muzikos meno, svajoja sulaukti to lai-

ko, kai jų talentingi mokinukai su savo tėveliais irgi ateis pasiklausyti muzikos. Juk muzika — universali žmonių kalba ir tik koncerto metu mes galime pajusti tikrą kūrybos vyksmą: tas stebuklas vyksta salėje.

„Muzika — tai Dievo pasiuntinys, atsiųstas judinti švelniausias ir geriausias mūsų sielos stygas, raminti širdis, suvargusias gyvenimo rūpesčiuose, ginti iš jų melus, nedyrbes, pavydus, neapykantą“, — tai M. K. Ciurlionio žodžiai.

L. Krivickienė

Vilniaus styginis kvartetas. Iš kairės: Audronė Vainiūnaitė, Artūras Šilalė, Augustinas Vasiliauskas, Girdutis Jakaitis.

„Lingua gloriosa“

(Atkelia iš 1 psl.)

Atrodo, kad būtų imanoma... Ir tasyk basiai užsidegia: padaryti kažką, ko neįmanoma padaryti didžiosiomis kalbomis. Paskambinau Radžiui ir sakau: jeigu opera norėtų kantatą dainuoti lietuviškai, aš negailėčiau nei laiko, nei pastangų — ir tokį vertimą pasistengčiau padaryti. Žinau, kad tai būtų milžiniškas darbas — bet įdomus!

Kai jau buvau išvertusi tris dainas, mudu su Radžium operos valdybos nariais nuvažiavom pas Alvydą Vasaitį, kantatos dirigentą. Vasaitis atsisėdė prie fortepijono, o aš tarsi „padainavau“ tai, ką buvau išvertusi. Kai jie išgirdo lietuvišką tekstą, visi užsidegė. „Būtinai dainuokime lietuviškai!“ Tad prasidėjo ilgas ir sunkus darbas. Besidarbaujant mane patraukė dar vie-

nas dalykas: nors tarp lotynų ir lietuvių kalbų nėra tiesiogio panašumo, bet dažnai suksamba panašus sakinių sudarymo (mąstymo?) bangavimas. Gal todėl, kad abi yra senos kalbos. Žodžių linksniavimas, galūnių kaita, sakinių dėliojimo būdas, netgi kažkokia panaši tonacija — plaukimo „melodija“. Svarbiausia: jaučiau, kad originalas nėra mūsų kalbai priešiškas, kaip, sakysime, jis muistosi ir „kojoja“ prieš moderniasias kalbas. Lotyniškas tekstas mums draugingas.

Aš žengiu plačiais keliais.

Sėkdamas jaunystę!

Via lata gradior

More iuventutis!

Staciai džiūgaudavau, kai rasdavau vienodų skiemenų ir taip pat kirčiuojamus žodžius. Pavyzdžiui: „linksmas

ir laimingas“ — „felix et beatus“... Arba — kad giria: Zydi, zydi/floret, floret — gelemis/floribus ir... šakomis/foliis... Kantatoj yra garis smuklės daina, kurioj nupasakota, už ką laidokai pakelia penkiolika tostų, ir tasyk išvardijamas gerųjų sarašas. Jau iš pirmo žvilgsnio man buvo aišku, kad aš įstengsiu smuklės dainą išversti. Todėl, kad lietuviškas žodis „geria“ yra dviskiemenis ir kirčiuojamas ant pirmojo skiemenis, lygiai kaip ir lotyniškas žodis „bibit“. Ir dargi mūsų šis „geria“ — gražesnis fonetiškai! Tad štai:

Geria ponai, geria ponios,
Geria sveikas ir ligonis,
Geria stalius ir kariškis,
Geria kurpius ir dvasiškis,
Geria paikas ir išminčius,
Geria vaikas ir karštinčius.
Geria letas, geria greitais,
Geria tarnas ir tarnaitė,
Geria jaunas, geria senas,
Geria vyskupas, dekanas,
Geria tevas, geria brolis,
Geria turčius ir varguolis,
Geria dviese ir po vieną,
Geria tūkstančiai kas dieną!

Geria, geria, geria... Kadan gi šis žodis valdo pagrindinį ritmą, kaip išsisuktų vokietais su savuoju „trinkt“, anglas su „drinks“, o prancūzas su „boit“? Tokį džiaugsmą kartais pajusdavau širdy, kad su musąja — senąja, nuostabiąja (beveik „antikine“) lietuvių kalba — galiu pasileisti į „Carmina Burana“ vertimo avantiūrą. Tad tegu būna pašlovinta garbingoji mūsų kalba: „Elevata sit lingua nostra gloriosa!“

Cia ir baigiasi mano pasakojimas apie savo asmeninę patirtį išeivijos operoje. Daug daugiau ir daug įdomesnių istorijų surašyta knygoje *Čikagos lietuvių opera*, kurios pasirodymu labai džiaugiuosi ir sveikinu jos autorę muzikologę Jūratę Vylitę.

Rašytoja poetė Birutė Pūkelevičiūtė kalba vakaro, skirto Čikagos Lietuvių operai programoje, Vilniaus Menininkų rūmuose.

Nuotr. A. Žiziūno

Katalogo *Newberry Lituania* sudarytojas Giedrius Subačius su Mary Janzen, Newberry bibliotekos visuomenei pristatomų programų centro direktore.

Lietuvos Muzikos akademijos Kauno fakultetui — 10

Sovietinės okupacijos metais Kaune buvo vystoma pramonė, dominavo techniškos aukštosios mokyklos, kai tuo tarpu dauguma humanitarinių institucijų, įkurtų Kaune nepriklausomybės metais, buvo panaikinta, arba, kitais žodžiais tariant, iškelta į sostinę Vilnių. Tokio likimo susilaukė Operos ir baletu teatras. Kauno konservatorija (Muzikos akademija), panaikintas VDU, vietoj jo organizuojant Kauno Politechnikos ir Medicinos institutus, iškelta respublikinė biblioteka ir kt. Taip Kaunas, išaugęs beveik į puses milijono gyventojų miestą, kultūros srityje tapo provincija, visus savo lobius atidavęs sostinei. Galima įtarti, jog išlaikyti Kauną kultūriškai žemesniame lygyje buvo stengtasi sąmoningai, kad patį Kauną būtų išvystytas Lietuvos didmiesčio neuzsikintų aktyviausi, talentingiausi žmonės, nesiformuotų, nepilnų, neįsivertintų, lietuviškoje terpeje nesiformuotų tautiška savimone.

9-ojo dešimtmečio pabaigoje kylanti Atgimimo banga iš karto iškelė mintį apie būtinumą atkurti mieste prieškarį veikusias aukštąsias mokyklas. Kauno mieste be profesionalaus filharmonijos choro ir muzikinio teatro, daugiau rimtesnių muzikinių jėgų nebuvo. Vilniuje muzika studijuojantis jaunimas, baigęs mokslus, į Kauną stengiasi nevykti. Todėl gimė mintis apie būtiną aukštosios muzikos mokyklos Kaune atkūrimą. Tam pritarė ir to meto Lietuvos konservatorijos (Muzikos akademijos) rektorius prof. V. Laurušas. 1988 m. pabaigoje, gavus Lietuvos aukščiausios valdžios institucijų pritarimą, buvo skubiai imtasi darbo. 1989 m. pradžioje Lietuvos konservatorijos (Muzikos akademijos) būsimą Kauno fakulteto vadovu buvo paskirtas pianistas docentas Ramutis Čepinskas, kuris per trumpą laiką sugebėjo parengti materialinę bazę, suburti pedagogų sąstatą ir 1989 m. rugpjūčio 1 d. pradėti pirmuosius mokslo metus.

Per dešimtį veiklos metų fakultetas susiformavo, nusistovėjo darbo kryptis, tikslai. Šiandien galima patvirtinti, kad fakulteto įkūrimas buvo pozityvus žingsnis, pateisinęs visus lūkesčius. Į Kauną studijuoti atvyksta jaunuoliai iš visos Lietuvos vidurinėsios grandies muzikos mokyklų: Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio,

Vilniaus. Žinoma, didžiają studentų dalį vis tik sudaro kauniečiai. Įdomu pastebėti, jog Kaune siekiantys muzikinio išsilavinimo jaunuoliai dar studijų metais susigyvena su miestu, su jo kultūrine aplinka ir, baigę mokslus, beveik visi pasilieka čia gyventi, dirbti. O kad jie labai reikalingi, rodo tai, jog nei vieno absolvento nėra bedarbio, beveik visi dirba pagal įgytas specialybes. Reikia pasakyti dar daugiau: ne tik baigusieji, bet ir studentai kviečiami dirbti į orkestrus, mokyklas ir kt.

Kaip pajuto miestas jaunųjų muzikų išiliejimą į kultūrinę veiklą? Atsigavo Kauno muzikinio teatro orkestras, kuris 9-ojo dešimtmečio pabaigoje buvo susilpnėjęs, ypač po to, kai Vilniuje buvo organizuotas antrasis simfoninis orkestras ir iš teatro į jį perėjo dirbti dalis muzikantų. Sustiprėjo Kauno kamerinis orkestras, jaunieji muzikai pradėjo organizuotis į kamerinius ansamblius ir t.t. Dalis fakulteto pedagogų savo žinias perdavė J. Naujaliaus muzikos gimnazijoje ir J. Gruodžio konservatorijoje. Naujomis jėgomis papildė muzikos mokytojų gretas Kauno vidurinės mokyklose. Jose muzikos mokymas jau nuo seno buvo problemiškas iš dalies dėl to, kad labai trūko kvalifikuotų pedagogų. Jų trūksta ir šiandien, ne tik Kaune, bet ir visoje Lietuvoje, todėl dar ne vienerius metus fakulteto Muzikos pedagogikos specialybės absolventų laukia garantuotos darbo vietos. Kaune yra keli (kartu su kariškių) pučiamųjų orkestrai. Sunku būtų įsivaizduoti jų profesinį lygį be Kauno fakulteto absolventų ir netgi studentų! Geriausieji, fakultetą baigę ir dar studijuojantys dainininkai — Nomeda Kukulskienė-Vilkanauskaitė, Daiva Gedvilaitė (abi vyr. asist. Sabinos Martinaitės auklėtinės), Lina Jakštytė (doc. Jūratės Bukauskaitės kl.), Grigorijus Darandovas ir Giedrius Prunksas (doc. Gedimino Šmito kl.), Gitana Vilkelienė (vyr. asist. Birutės Sodaitės kl.) yra Kauno muzikinio teatro solistai, bosas Artūras Kozlovskis (doc. Gedimino Šmito kl.) ir Jūratė Mikalaukaitė (vyr. asist. Birutės Sodaitės kl.) — Klaipėdos muzikinio teatro solistai. Daug diplomantų groja Muzikinio teatro simfoniniame orkestre. Baigusi pas mus bakalauro studijas, Giedrė Povilaitė (doc. Jūratė Bukauskaitės kl.) šiandien stu-

dijuoja dainavimą Miuncheno aukštojoje muzikos mokykloje podiplominiuose meistriškumo kursuose pas prof. Jozefą Loiblj. Valtornistai Lina Butienė (vyr. asist. V. Vitarto kl.) studijuoja Latvijos muzikos akademijoje, Egidijus Stanelis (vyr. asist. A. Kigo kl.) — Norvegijoje, Tromso muzikos kolegijoje. Magistro studijas Kauno fakultete šiemet baigė plačiai žinomas smuiko virtuozas Vilhelmas Čepinskis.

Fakulteto pedagogai iš savo auklėtinių pagrįstai tikisi gero įnašo į lietuvių muzikinę kultūrą. Menininkui išaugti, subręsti reikalingas laikas, o mūsų studentai ir absolventai, atrodo, galimybių turi. Tai rodo gražūs mūsų auklėtinių pasirodymai konkursuose, sėkmingi koncertai visuomeninėse, dainininkė Nomeda Kukulskienė J. Vitolio tarptautiniame vokalistų konkurse Rygoje laimėjo I vietą, Artūras Kozlovskis — K. V. Banaicio dainininkų konkurse užėmė III vietą, Inga Ivanauškaitė Z. Paulausko jaunųjų dainininkų konkurse — III vietą. Laurus skina ne tik dainininkai. Klarnetininkas Edvinas Zubrys pirmajame B. Jonušo respublikiniame pučiamųjų instrumentų konkurse laimėjo I vietą, pirmą kartą Lietuvoje organizuotame J. Naujaliaus jaunųjų choro dirigentų konkurse Danguolė Beinartė laimėjo I vietą. O šiais metais Olandijoje Lindehausen „Harmonie“ festivalio '99 laureatė (II vieta) tapo fakulteto merginų choras (vadovai Saulius Mickeliūnas ir Saulius Mažulis). Sėkmingai Vengrijoje, kamerinių orkestrų festivalyje pasirodė fakulteto studentai.

Fakulteto studentai ir vienetai — kamerinis orkestras (vad. vyr. asist. Stanislovas Čepinskis), pučiamųjų orkestras (vad. doc. Ramutis Balčiūnas), merginų choras (vad. vyr. asist. Artūras Dambrasas), mišrusis choras (vad. asist. Saulius Mickeliūnas) bei solistai dainininkai ir instrumentalistai rengia koncertus visuomenei fakulteto koncerto salėje, Kauno filharmonijoje, muzikinio teatro solistai, bosas Artūras Kozlovskis (doc. Gedimino Šmito kl.) ir Jūratė Mikalaukaitė (vyr. asist. Birutės Sodaitės kl.) — Klaipėdos muzikinio teatro solistai. Daug diplomantų groja Muzikinio teatro simfoniniame orkestre. Baigusi pas mus bakalauro studijas, Giedrė Povilaitė (doc. Jūratė Bukauskaitės kl.) šiandien stu-

konkursas. Jį organizuoja fakulteto fortepijono katedros vedėjas prof. Kęstutis Grybauskas.

Fakultete suburtas profesionalus pedagogų vienetas. Aišku, organizuojant fakultetą, Kaune pedagogų, galinčių dėstyti aukštojoje mokykloje ypač specialybines disciplinas, buvo nedaug. Fakultetui į pagalbą atėjo Lietuvos muzikos akademijos profesoriai, docentai, kurių nemažai dar ir šiandien, nebodami nepatogumų, važinėja iš Vilniaus į Kauną. Tai klarnetininkas prof. Algirdas Budrys, obojininkas prof. Juozas Rimas, pianistai profesorai Birutė Vainiūnaitė ir Kęstutis Grybauskas, violončelininkas doc. Romualdas Kulikauskas, altininkas doc. Aloyzas Grižas, pedagogas prof. Albertas Pilčiauskas, simfoninio orkestro dirigentė Margarita Dvioniūnaitė ir kiti Lietuvos muzikinei kultūrai žinomi pedagogai.

Fakultete veikia šešios specialybės, — fortepijono, styginių, pučiamųjų instrumentų, choro dirigavimo, solinio dainavimo, muzikos pedagogikos bei bendrojo fortepijono — vargonų ir muzikos teorijos ir istorijos katedros.

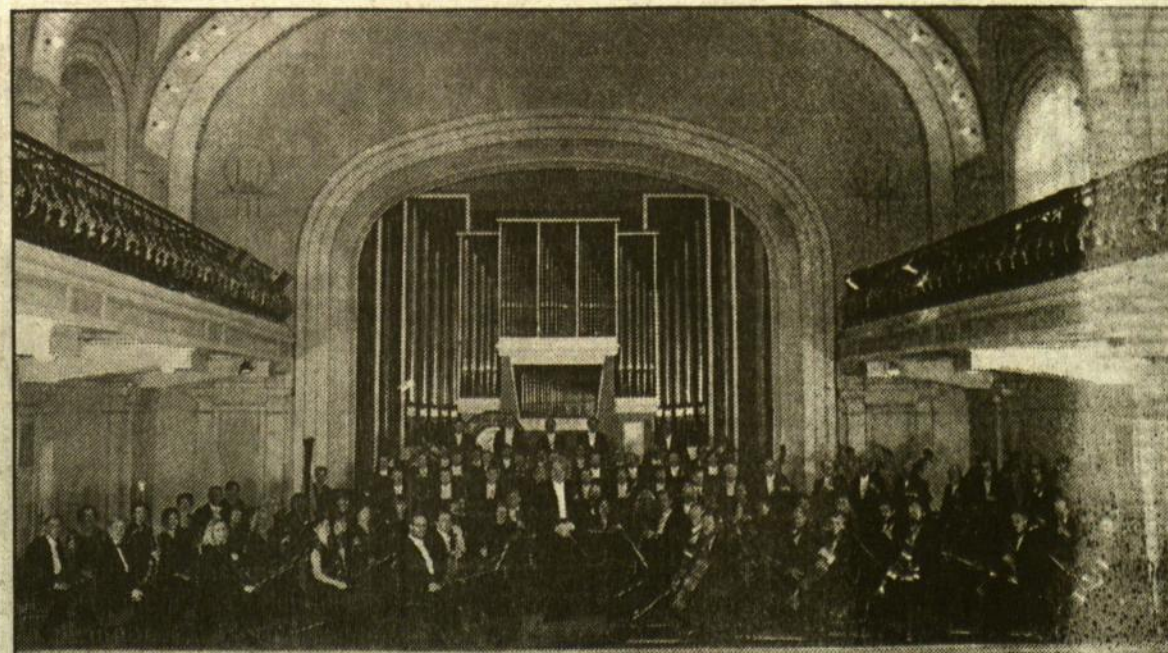
Fakultete studijuoja 219 studentų. Po bakalauro studijų (ketverių metų trukmės), jaunesiems muzikams sudaromos galimybės tolesnėms studijoms dvejų metų magistrantūroje arba tobulintis vienerius metus specializuotose profesinėse studijose. Džiugu pažymėti, jog yra mūsų auklėtinių, jau grįžtančių į savąją alma mater dirbti pedagogais. Tai dainininkai N. Kukulskienė, L. Jakštytė, A. Kozlovskis, pianistė B. Vingeraitė-Andriuskevičienė.

Fakultetas į savarankišką profesinį gyvenimą jau išleido 135 absolventus. Visi baigiantieji gauna panašius diplomus, kaip ir vilniečiai. Jie pripažįstami daugelyje pasaulio šalių.

Šiandien, kaip ir visa Lietuvos ekonomika, aukštosios mokyklos susiduria su nemažais materialiniais sunkumais. Todėl fakultetas labai dėkingas savo rėmėjams — išeivijos lietuviams; a.a. Juozui Stankūnui, gyvenusiam Elizabeth mieste ir suteikusiam fakultetui paramą muzikos instrumentais, gaidomis ir kt. Salomėjai Valiukienėi-Naivytytei, savo dovanomis praturtinusiai fakulteto fonotekos ir bibliotekos fondus, prof. J. Rackauskui (iš Čikagos), fakulteto gyvavimo pradžioje atsiuntusiam bibliotekai daug natų ir įvairios literatūros. Elena Baltrušaitienė (Vlado Baltrušaičio, Čikagos lietuvių operos kūrėjo žmona, šiandien gyvenanti Vilniuje, skyrė vardinę stipendiją geriausia fakulteto studentui — baritonui Giedriui Prunksui (doc. G. Šmito kl.). Esame dėkingi visiems visiems, mus parėmusiems, kurių čia ir neišvardinau. Rėmėjų nuotraukos garbingai kabo fakulteto bibliotekos skaitykloje ir kasdien į jas žvelgia studentai bei pedagogai.

Lietuvos muzikos akademijos Kauno fakultetas stengiasi perimti ir tęsti prieškarį Kauno konservatorijos Lietuvos muzikinės kultūros ugdymo ir plėtojimo tradicijas. Tai stengiasi visas kolektyvas, kuriam nuo pat įkūrimo pradžios vadovauja prorektorius docentas Ramutis Čepinskas.

Kviečiame visus lietuvius, atvykstančius nors ir trumpam į tėvynę, kam brangi mūsų muzikinė kultūra, būnant Kaune, apsilankyti ir pas

Lietuvos Nacionalinis simfoninis orkestras Vilniuje. Meno vadovas ir vyr. dirigentas — Juozas Domarkas. Nuotr. Audriaus Zavadoskio

Filharmonija žengia į 2000-sius

Naujojo koncertinio sezono išvakarėse, susitikęs su žurnalais, Lietuvos Nacionalinės Filharmonijos generalinis direktorius Gintautas Kėvišas pareiškė, kad šis svarbus Vilniaus muzikinis centras į 2000-sius metus, į 21 amžių, žengia, lydimas viso pulko talentingų muzikantų, kurių puoselėjamos lietuvių ir pasaulinės kultūros tradicijos subrandino kelias ištikimų muzikos mylėtojų kartas. Direktoriaus pasidžiaugė, kad koncertų salėse matyti vis daugiau užsienio lietuvių.

Ši sezoną Filharmonija pradėjo įspūdingu Lietuvos Nacionalinio simfoninio orkestro ir Kauno Valstybinio choro koncertu. Diriguojant J. Domarkui ir P. Bingeliui, buvo atlikta A. Skriabin simfoninė poema „Prometėjas“ ir Liudvig van Beethoven 9-oji simfonija. Tarp solistų — talentingi atlikėjai — New Yorko Lincoln Centre grojęs pianistas P. Geniušas, M. Glinkos vokalistų konkurso laureatė R. Maciūtė (sopranas), New Yorko operoje, Paryžiaus Elizejaus Laikų teatre ir kitur dainavęs V. Prudnikovas (bosas) ir kiti talentingi atlikėjai.

Filharmonijos direktorius G. Kėvišas pasakė, kad Nacionalinis simfoninis orkestras šį sezoną atliks ir daugiau įspūdingų koncertų. Dalyvaujant žinomam Prancūzijos violončelistui Matthieu Rogue, lapkričio viduryje bus atliktas A. Dvorak koncertas violončeliui ir orkestrui bei D. Šostakovič Simfonija Nr. 5. Kauniečio kompozitoriaus G. Kuprevičiaus simfoninės muzikos koncertas šis orkestras atliks gruodžio mėnesį.

Šį sezoną naujas programas pristatys taip pat filharmonijos kamerinis ansamblis „Musica Humana“, S. Sondeckio vadovaujamas, Lietuvos kamerinis orkestras, Vilniaus savivaldybės choras „Jauna muzika“, Šv. Kristofa kamerinis orkestras. Pasak G. Kėvišo, kamerinės muzikos mėgėjus, be abejo sudomins A. Berg kamerinio koncerto premjera bei seniai girdėta I. Stravinskio „Kareivio istorija“, taip pat puikus pianistų G. Shohat (Izraelis), B. Vainiūnaitės, P. Geniušo, V. Kirvelytės, voka-

mus. O gal atsiras lietuvių išeivijos jaunųjų muzikų, novos muzikinės kultūros ugdymo ir plėtojimo tradicijas. Tai stengiasi visas kolektyvas, kuriam nuo pat įkūrimo pradžios vadovauja prorektorius docentas Ramutis Čepinskas.

Algimantas Kubiliūnas
LMA Kauno fakulteto
docentas

listų M. Daubner (Vokietija), V. Juozapaicio, A. Januto, smuikininko R. Katiliaus, violončelistų A. Kniazev (Rusija), R. Kalnėnaitės recitaliai. Šį sezoną filharmonijoje bus keli koncertai — visai šeimai. Juose skambės ne tik Simfoninio orkestro ir Lietuvos kamerinio orkestro atliekami J. Brahms, L. van Beethoven, S. Prokofjev, kitų klasikų kūriniai, bet ir nauja Vilniaus styginių kvarteto parengta programa „Muzikinis miškas“, kurioje vaikai bus supažindinti su visais muzikos instrumentais.

Koncertais paminėsime ne vieną žymų mūsų ir užsienio šalių kompozitorių, ir atlikėjų jubiliejų, — sakė G. Kėvišas. — Antai, gruodžio 17 d. kompozitoriaus E. Balsio 80-ioms gimimo metinėms skambės jo kūriniai — koncertas smuikui solo ir oratorija „Nelieskite mėlyno gaublio“. Lapkričio mėnesį pagerbsime žymią mūsų pianistę, Vilniaus Muzikos akademijos profesorę V. Vitaitę jos kūrybinės veiklos 40-čio proga. S. Sondeckio vadovaujamas, kamerinis orkestras atliks W.A. Mozart, C. Saint-Saens, F. Kreisler kūrinius. Choro „Jauna muzika“ kūrybinės veiklos dešimtmėčiui spalio 24 d. skambės J. S. Bach „Mišios h-moll“.

Ne tik vilniečius, bet ir užsienio lietuvių filharmonija kviečia į Naujųjų 2000-ųjų metų sutikimą. Gruodžio 31 d. 16 ir 20 val. filharmonijos didžiojoje salėje naujame programą atliks Lietuvos simfoninis orkestras. Filharmonijos salės ir bufetui lankytojus pakvies į šventines vaišes. Tą pačią dieną Taikomosios dailės muziejuje vyks kamerinio

ansamblio „Vilniaus arsenalas“ koncertas, kurio programoje — 17-18 amžiaus miniatiūros, dalyvaus Vilniaus „Camargo“ sokių grupė. Naujametiniai koncertai taip pat vyks Šv. Jono bažnyčioje, Muzikos akademijoje.

Pavasariop, kovo pirmąją savaitę, klausytojų laukia tikra violončelės muzikos šventė — gastrolėms atvykęs garsusis violončelistas D. Geringas. Pavasarį filharmonijoje vyks J. S. Bach muzikos savaitė. Kone visą birželio mėnesį, kai sostinėje pagausėja svečių iš užjūrio ir iš Europos, vyks tradicinis Vilniaus festivalis, kurio programose dalyvaus geriausias, talentingiausias atlikėjų pajėgos.

Netruks ir kitų muzikinių įvykių. Pažymint M. K. Čiurlionio 125 gimimo metines, jo vardo kvartetas įrašys kompaktinę plokštelę CD su šio mūsų klasiko kūrinių. Daryti įrašų į Vilnių iš JAV atvykęs žinomas išeivijos pianistas, M. K. Čiurlionio anūkas Rokas Zubovas. Vienas iš filharmonijos vadovų E. Balčiūnas pridūrė, kad šį sezoną pagyvens Nacionalinio simfoninio orkestro klubo veikla. Dabar šis klubas turi maždaug šimtą tikrųjų narių, tarp kurių nemažai Vilniuje dabar gyvenančių JAV lietuvių — Audronė ir Romas Misiūnai, Edmundas Kulikauskas, dr. Algirdas Kabanauka ir kiti. Klubo nariai važiuoja landą prieš koncertus filharmonijos mažojoje salėje pabendrauja, pasikalba su dirigentais ir atlikėjais. Klubas laukia naujų narių.

Algimantas
A. Naujokaitis

R. Zubovas ir M. K. Čiurlionis Vašingtone

Spalio 22 d. Lietuvos ambasada JAV seniausioje Vašingtono meno galerijoje „The Corcoran Gallery“ surengė Lietuvos pianisto, M. K. Čiurlionio proanūko Roko Zubovo paskaitą-koncertą skirtą Lietuvos kompozitoriaus ir dailininko M. K. Čiurlionio gimimo 125-osioms metinėms. Vakaro metu R. Zubovas supažindino su M. K. Čiurlionio kūryba, atliko kompozitoriaus kūrinius, buvo demonstruojamos M. K. Čiurlionio paveikslų skaidrės.

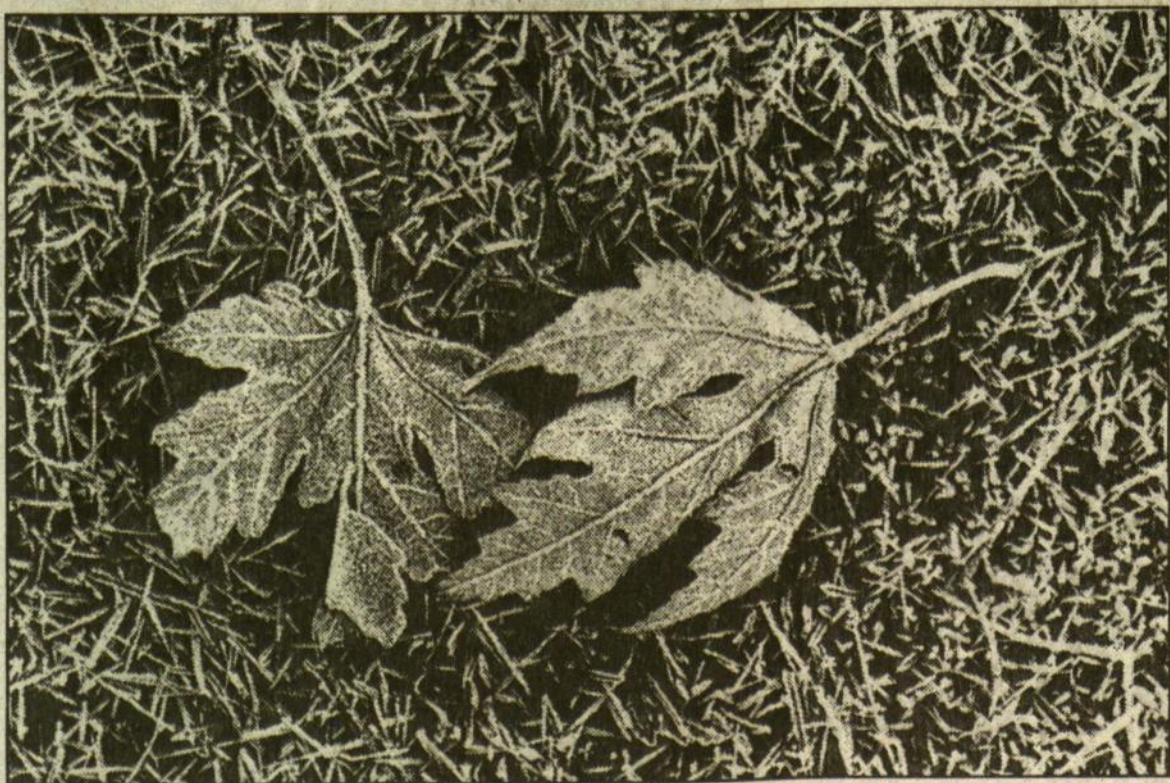
R. Zubovo paskaita-koncertas susilaukė didelio Vašingtono meno visuomenės dėmesio. Bilietai į koncertą per 200 vietų turinčioje salėje buvo išpirkti dvi dienas iki koncerto. Renginyje apsilankė JAV Valstybės departamento

pasekretoriaus pavaduotojas, Ronald Asmus, buvusi JAV karo atašė Lietuvoje generolė-majorė Tiiu Kera bei buvusi JAV ambasados Lietuvoje kultūros atašė Lisa Helling.

Pianisto R. Zubovo koncertas pratęsė renginių ciklą Vašingtone, skirtą žymiam Lietuvos menininkui pagerbti. M. K. Čiurlionio jubiliejui skirti renginiai buvo pradėti š.m. kovo 5 d. įsimintiniu Lietuvos Seimo pirmininko prof. V. Landsbergio koncertu JAV Kongreso bibliotekoje.

Kelias dienas iki renginio R. Zubovo koncertą skelbė bei su M. K. Čiurlionio muzika supažindino JAV klasikinės muzikos radijo stotis WVGMS.

Paruošė Rolandas
Kačinskas

Gamtoje jau skamba rudens daina. Nuotr. A. Grigaičio

Rašytojo V. Kavaliūnui prisiminti skirtos popietės programos dalyviai. Iš kairės: Algirdas Titus Ananaitis, Bronė Nainienė, dr. Jolita Kavaliūnaitė, Julija Švabaitė-Gylienė ir Vida Brazaitytė.

Nuotr. Viktoro Kučo

Popietė rašyt. V. Kavaliūnui prisiminti

Bronius Nainys

Vienas po kito su savo skaitytojais atsiveikina mūsų kūrėjų veteranai, tarp jų ir Vacys Kavaliūnas, kurio paskutinį novelių rinkinį „Šauksmas“ šiandien pasitinkame. — kalbejo rašytoja poetė Julija Švabaitė-Gylienė Pasaulio lietuvių centre. Leimonte, ta popietė, kai mes visi labai kaskur skubėjome ir ne visos valandos negalėjome skirti prieš penkerius metus mirusio, vieno iš mūsų žinomųjų rašytojų dukros pastangomis neseniai išleista knyga pasitikti.

Is tikrųjų mes dabar visur per daug skubame, per daug leikiame kaskur kitur, fokiems vyrams, kaip literaturai neturėdami laiko net prisistoti. Lyg ir norėdama mus apie tai įspėti, rengėjų pakviesta aptarti rašytojo paskutinę knygą, poetė visgi jautė, kad gyvas rašytojas savo idomia bei patrauklia kūrėba būtų mūsų ilgiau pristabdes, nors viena sekmadienio popietė priverstų skirti ramesnei, gražesnei ir greito gyvenimo akimirksniui.

„Jei šiandien Vacys Kavaliūnas būtų tarp mūsų, tikrai paskaitytų ištraukas iš savo vėlyvosios knygos, romano, gal novelių apie jaunystės laikų įvykius, meilę, kančią, nusivylimus, daugiameisio jo veikėjo ano mato bei šių laikų dvasines nuotaikas. Gal galėtume jo kūrėba paklausti, gal ir pakritikuoti, o jis mums paaiškintų ramiai, savo erudiciją paremtomis mintimis.

Neturime savo literatūroje tokio kurinio, kuris būtų garsumo visame pasaulyje, neišpildytas ir Nobelio ar kitas premijas, nors turime labai gerų rašytojų. Vacys Kavaliūnas kukliai atsisako, šalia didžiųjų, įvertintas ne tik premijomis, bet ir geru žodžiu.

Šiais keliais, trumpais, sakiniiais Julija Gylienė, pati ne-norėdama gaisinti mūsų laiko, labai vykusiai sugebėjo aptarti beveik visą Vacio Kavaliūno kūrybos esmę ir jo vietą lietuvių literatūroje. Toliau, taip pat trumpai, glaustai reiškiama mąstymais šalia paskutinio, novelių rinkinio, rašytoja peržvelgė autoriaus kitus kūrinius, išryškindama jo puoselėtas tautines, patriotines, kovos dėl lietuvių tautos, dėl jos laisvės, valstybinės nepriklausomybės temas, jam nesvetimus jautrius religinius jausmus, pabrėždama, kad toms temoms vystyti jam, ne kiek nekludė išsivyskas gyvenimas, kuriame Lietuvoje

išsimokslinęs pedagogas — jaunimo auklėtojas Vacys Kavaliūnas brendo kaip rašytojas beletristas.

Vacio Kavaliūno gyvenimo eiga papasakojo jau išsivijoję brandinto jaunimo atžalyno atstovė Vida Brazaitytė. JAV LB Švietimo tarybos vardu pasveikinusi visus šios popietės dalyvius, Vida kalbėjo:

„Su rašytoju susipažinau pirmą kartą nuvykusi į mokytojų studijų savaitę Dainavos stovyklavietėje prieš šešiolika metų. Mokytojas. Tas vienas žodis pasako visą šio šviesaus žmogaus gyvenimo turinį. Šis mokytojas buvo ypatingas žmogus, jautrus, rūpestingas, švelnus, skaitydavo idomias paskaitas. Ir šiandieną negaliu pamiršti dainos žodžių: Tu neužmiršk paties geriausio draugo, jis ateitin atverė tau duris... Jei lange švieselė imty ir užgesų — tai širdy ji niekad niekad neužges...“

Pedagogas, rašytojas Vacys Kavaliūnas gimė 1907 metais birželio 28 d. Kriauinių kaime. Alytaus valsčiuje ir apskrityje. „Gimiau ir augau šviesiame mokyklos šešelyje ir gyvai jautiauoju jos dvasioje — ji buvo prie pat mano tėviškos laukų“. Mokykla jį traukė nuo mažų dienų.

Gimnaziją Alytuje baigė 1928 metais. Vytauto Didžiojo universitete, Humanitarinių mokslų fakultete Kaune 1928–1934 m. studijavo pedagogiką, lietuvių ir prancūzų kalbas ir literatūrą.

Pedagoginį darbą pradėjo Tauragės gimnazijoje, dėstė lietuvių, prancūzų, lotynų kalbą, vėliau filosofijos pradmenis. Mokytojo darbas jam prie širdies, į klasę eidavo džiaugdamasis. Mielai prisimena pirmąją savo klasę. Pirmo mokytojo žingsniai ne-drasus, truputį baiminantis.

JAV LB Švietimo tarybos pirm. Regina Kučienė.

Bet gretai susigyveno, buvo jautrus mokiniams, nors kartais ir tekdavo juos pabarti. Ateinu vieną kartą ir žiūriu lentoje įrašyta: „Mūsų klasė prašo jūsų, kad neklaustut šiandien mūsų“. Ir argi klausė?

Tauragės gimnazijoje dirbo šešerius metus. Prasidėjo karas. Rudenį pradėjo mokytojauti Vilkaviškio gimnazijoje.

Tapęs jos direktorium dirbo dvejus metus. Vilkaviškyje nepadariau tai, ką turėjau padaryti. Buvo tokia mano pedagoginė filosofija. Jei mokiny kuo nors nusikalto, sakydavau — „Nusikaltai ir save nusiklaudei. Tad dabar turi sau ką nors gero padaryti“. Ir nusikalto, stipriai nusikalto vienas septintos klasės mokiny. Ir aš jam sakau: „Išmoki atmintinai — „Anykščių šilelį“ — pirmąją dalį“. O joje per du šimtai eilučių. Žinoma, nemaniau, kad jis tai galės padaryti. O jis tai padarė: išmoko ir kitą dieną be jokios klaidos atmintinai pasakė. Pasidžiaugiau, pagyriau — ir tiek. Bet nepadariau to, ką turėjau padaryti — parašyti penketuką plius. Ir šiandien gailiuosi to nepadaręs. O tas mokiny — čekagiečiams gerai žinomas Jonas Jasaitis. (Jasaitis buvo veiklus bendruomenininkas, Čikagos apygardos valdybos ir dvi kadencijas JAV LB krašto valdybos pirmininkas.)

1944 metų rudenį pedagogas Kavaliūnas su šeima pasitraukė į Vokietiją, į Liubeką. Čia vėl tęsė pedagoginį darbą, bet neilgai. Persikraustęs į Fišbeką, tęsė pedagoginį darbą, bet neilgai. Persikraustęs į Fišbeką, kartu su kitų tremtinių pagalba įsteigė gimnaziją. 1946 metais, pavasarį, ši gimnazija, kartu ir visa stovykla, perkeliama į Špakenbergą. Direktorių Kavaliūnas gimnazijai vadovavo iki 1949 metų. Tuo pačiu keliu semestrus studijavo Hamburgo-Hanzos universitete.

1949 m. liepos mėnesį, išvyko į Ameriką, į Cleveland, Ohio. Prasidėjo naujas gyvenimas. Kartu su žmona Ona užaugino ir išmokslingo dukras Jolitą ir Aldoną, sūnų Arūną. Dirbo fabrike, studijavo Western Reserve universitete, įsigijo magistro laipsnį ir mokytojavo Cleveland lietuvių mokykloje, įsteigė ir vadovavo Pedagoginiams lietuvių mokykloms.

Pedagogas — rašytojas Vacys Kavaliūnas mirė Clevelande 1994 m. gegužės 15 d. Vacys Kavaliūnas pradėjo

rašyti, dar būdamas trečiojo klasėje. Rašė eilėraščius ir noveles. Kūryba sužydėjo, jam atvykus į JAV. Du kartus laimėjo *Draugo* romano konkurso premijas; pirmą kartą — 1963 m. už romaną *Kalnų giesmė*, antrą kartą — 1972 m. už romaną *Aidai ir šešėliai*. Šalia šių išleisti ir romanai *Hestera* — 1974 m. bei *Dalia* — 1983 m. Įvairiuose laikraščiuose ir žurnaluose buvo išspausdinta apie dvidešimt novelių, keliadesimt straipsnių literatūrinėmis bei kitomis temomis. Nėvėlių rinkinys *Šauksmas* buvo išspausdintas po rašytojo mirties.

Tarp kalbų į knygos suktuvių programą įsijungė iš Clevelando atskridusi šio novelių rinkinio praktiška leideja, rašytojo dukte, taip pat literatė, literatūros profesorė dr. Jolita Kavaliūnaitė, paskambinusi porą tėvelio mėgstamų kūrinių. Ji atgabeno keletą dežių *Šauksmo* ir visus nustebino — staiga, kaip mana iš dangaus, pabiro pirkejai. Pas mus dabar tikrai retokas reiškinys.

Literatūrologas, žurnalistas Algirdas Titus Antanaitis įdomiai paskaitė ištrauką iš *Šauksmo* — nuotaikingesnę novelę „Paskutinis valsas“.

Šią idomiją, labai reikalingą, laiko negaishančią knygos suktuvių kultūrinę popietę su-ruošė JAV LB Švietimo taryba (pirmininkė Regina Kučienė) ir Bronės Nainienės vadovaujamas Pasaulio lietuvių centro renginių komitetas. Popietę pradėjo, ir baigė Bronė Nainienė. Programai vadovavo Vida Brazaitytė. Atsisveikinti su ja tebūna prisimintas ir *Šauksmo* aptarimo pabaigoje rašytojos poetės Julijos Švabaitės Gylienės perduotas paties rašytojo Vacio Kavaliūno „lyg ir atsiveikinas su gyvenimu“.

„Medis“ taip kalba: „...ir medis stovi nejudedamas... tik staiga jis krūpteli. Ir žiūri — ant žemės nukritęs jo lapas... Dar taip neseniai jis buvo apsiplies pumpurais, o paskui žydėjo kaip nuotaka ir žaliavo, dainuodamas su pavasario vėjais... o dabar... Lyg pašautas paukštis krenta žemėn. O lapai, girdi ir jaučia jis visa savo būtim, vienas po kito krenta ir krenta... Ir pagaliau mato — telikęs tik vienas vienintelis lapas... Viešpatie, iškelia jis savo rankas į viršų, palik man jį, palik bent vieną vienintelį lapą...“

Vacys Kavaliūnas. *Šauksmas*. Novelės, V. Užtupo leidykla „Vilnius“, Vilnius, 1998. Knygą galima įsigyti Pasaulio lietuvių centre Lemonte ir *Drauge*.

SUKAKTUVINIS KONCERTAS

Tęsiant dienraščio *Draugo* 90 metų jubiliejaus renginius, lapkričio 28 d., sekmadienį, Mother McCauley aukštesniosios mokyklos auditorijoje Oak Lawn, Ill. Programą atliks trys žymiausi šiaurės Amerikos lietuvių chorai: Čikagos meno ansamblis „Dainava“, vadovaujama muz. Dariaus Polikaitio; Cleveland, OH, „Exultate“, vad. Ritos Klierienės; Toronto (Kanadoje) „Volunge“, vad. Dalios Viskontienės.

Bilietai gaunami *Draugo* administracijoje.

PREMIJŲ ŠVENTĖ

Septynioliktoji JAV LB Kultūros tarybos laureatų pagerbimo ir jiems premijų įteikimo šventė įvyks lapkričio 14 d., sekmadienį, 4 val. popiet, Jaunimo centre Čikagoje. Meninę programą dalį atliks muz. Dariaus Polikaitio

„O, tu paklydėli, kur iki šiol buvai“

Lietuvos Himno autoriaus dr. Vinco Kudirkos šimto metų mirties sukaktį paminėti pakvieta New Yorko LB apygardos valdyba. Minejimas įvyko spalio 17 d. Kultūros židinyje, Brooklyn, NY. Renginį pradedamas, apygardos pirmininkas Kęstutis Bileris, tolimesnei programos daliai vadovauti pakvietė dr. Algį Plarą. Kadangi į minejimą atsilankė ir New Yorko naujai paskirtas Lietuvos Respublikos generalinis konsulas dr. Rimantas Morkvenas, programos vedėjas pakvietė jį prisistatyti. Dr. R. Morkvenas neslėpė savo metų — 50, bet atrodė žymiai jaunesnis. Ekonoministas. Diplomatinė patirtis Briuselyje, Romoje ir Lietuvoje — iš viso 9 metai.

Linkint naujam gen. konsului dr. Rimantui Morkvenui geros sėkmės, tikėjime, kaip ir grįžęs Lietuvą buvęs gen. konsulas dr. Petras Anusas, nesilaikins nuo lietuvių bendruomenės.

Su dideliu kruopštumu paruošta paskaita tema „Vincas Kudirka — dirbęs tautai“, pasakė docentė, dr. Irena Slavinskaitė. Maždaug 25 minučių trukmėje prelegentė, žvelgdama į Kudirkos gyvenimą, apibūdino jo asmenį ir įvairius nuveiktus darbus muzikoje, poezijoje, periodikoje, ypač kitų kalbų raštus ir lietuvių kalbą ir kita. Pastebėjo, kad ir JAV lietuvių yra prisidėję, leidžiant Kudirkos raštus. Atkreipė dėmesį ir tai, jog praetyje, kol buvo sustota ties Kudirkos „Tautiška giesmė“, buvo atskirų autorių parašyti net trims Lietuvos himnams žodžiai. Paskaita su kalbėtojos maloniai skambančiu balsu ir aiškia tartimi, buvo atidžiai išklausa, susilaukė plojimo gausos.

I. Slavinskaitė 1976 m. įsigijo literatūros teorijos doktoratą, apgynusi temą „Poetinė žodžio transformacija lietuvių lyrikėje“. Po poros metų Vilniaus pedagoginiame institute jai buvo pripažintas docentės vardas. Nuo tada iki šiol ji darbuojasi Vilniaus universitete. Ten dėsto lietuvių literatūros istorijos ir teorijos kursus. Parašė kelias monografijas ir kitus leidinius. Spaudoje yra paskelbusi daug straipsnių apie dabartinę lietuvių poeziją.

Aktorė Virginija Kochanskytė Amerikoje lankosi jau antrą kartą. Atvykdamas da-

bar atsivežė, specialiai Vinco Kudirkos mirties šimtmetį minint, paruoštą programą. Buvo išgirsta (atpasakojant ar deklamuojant): V. Kudirkos „Lietuvos tilto prisiminimai“, eilėraščiai ir kita. Aktorė spalvinga balso moduliacija, stipriais perdavimais, rankų bei viso kūno įvairiais, retai pasikartojančiais judais, susijusiais su sceniniu veiksmu ir įtikinančia vaidyba publiką įtikino, kad yra pasiekusi neeilinį artistinių igūdžių meistriškumo laipsnį. Žiūrovus stebino ir savo nepaprasta atmintimi (pasakojo ir deklamavo atmintinai), ir ištverme. Jos besiklausantis Kochanskytė prie kedžių „prirakinusi“, scenoje išbuvo 53 minutes, kurios tikrai nepailgo.

Akt. V. Kochanskytės kelias į sceną nebuvo tiesus. Būta ir vingių, kuriuos jai pavyko nugalėti, išgyjant dramos aktorės diplomą, 1977 m. užbaigus Lietuvos Muzikos akademiją. Po to dirbo Šiauliu, vėliau Kauno valstybiniame akademiniame dramos teatre. Su Kauno teatru gastraliavo buvusiose Sovietų Sąjungos respublikose ir Vidurinėje Azijoje. Vaidino Lietuvos kino filmuose ir TV. Viena iš pačių žymiųjų poezijos skaitovių, pasipuošusi skaitovų konkursų laurais. Su pačių geriausių lietuvių poetų programomis gastrolavo JAV, Kanadoje ir, savaime aišku, Lietuvoje.

Plojimų gausa palydėjus akt. Virginiją Kochanskytę, į sceną įžengė Lietuvos valstybinės filharmonijos solistas/baritonas Danielius Sadauskas. Jis yra žymus sėdusios lietuvių klasikų muzikos puoselėtojas. Savaip interpretuodamas, deda daug pastangų, kad būtų atgaivinta senoji lie-

tuvių giedamoji poezija. Todėl ši kartą, solistas klausytojus ir apdovanojo ano laikotarpio (išskyrus kelias šiuolaikinių kompozitorių sukurias dainas) dainomis. Išgirdome: Mažvydo „10 prisakymų“, Baranauko „Tu Lietuva“, Kudirkos „Mano gimtinė“ ir „Greičiau, greičiau, žirgeli“, Čiurlionio „Lėk gervele, per girelę“, Sasnausko „Karvelėli melynasis“ ir kt. iš viso — 12 dainų.

Solistas D. Sadauskas keturias dainas atliko be akompanimento, o likusioms akompanavo pianistė Dalia Sakaitė.

A. Sadauskas yra paruošęs apie 1,500 įvairių laikotarpių ir stilių kūrinių. Surengė tukstancius koncertų, įdainavo septynias ilgo grojimo plokšteles, į CD įrašė visas 10 giesmių, kurios randamos M. Mažvydo *Katekizme*, 8 kalėdines giesmes iš krikščionių giesmių knygos I dalies ir A. Baranauko poemą „Anykščių šilelis“. Iš to CD septynias giesmes UNESCO perrašė į CD ir plačiai išplatino pasaulyje. Už senosios lietuvių giedamosios poezijos atgaivinimą solistas tapo „Poezijos pavasaris“ laureatu. Taip pat atkūrė ir azdelio idiles, Baranauko giesmes, Basanavičiaus, Kudirkos surinktas dainas, Vienužio, Vaicaičio elegijas, Vydūno muzikinį Rambyną.

Sitame renginyje buvo galima apžiūrėti iš Lietuvos atvežtą, iš įvairių nuotraukų ir laikraščių iškarpu sudarytą, V. Kudirkos gyvenimą ir jo atliktus darbus vaizduojančią, parodelę. Renginyje savo meniniu lygiu, pralenkę visus kitus pastaruoju laiku atvykusius iš Lietuvos meninių grupių ar individualius — pasirodymus. Dr. Vinco Kudirkos paminėjimas įvairiuose lietuvių telkinuose organizavo JAV LB Kultūros taryba.

P. Palys

„Spalvų pavasaris“ Lietuvių dailės muziejuje, Lemonte

Dail. Joanos Paltarokaitės Valaitienės kūrinių paroda, pavadinta „Spalvų pavasaris“, atidaroma Lietuvių dailės muziejuje, Lemonte, šiandien, šeštadienį, spalio 30 d., 7:30 val. vak. Paroda tęsis iki lapkričio 14 d.

Dail. J. Valaitienė gimusi Lietuvoje, į JAV atvykusi 1949 m. Nors studijavo biologiją (Roosevelt universitete) ir mikrobiologiją (Čikagos universitete), tačiau mokėsi ir tapyti pas meno kritiką Riče-

lieau, taip pat dvejus metus lankė Du Page kolegiją, kur studijavo akvarelės techniką.

1987 m. savo darbus ekspozavo Thomas Ford bibliotekoje, Western Springs, Ill., 1989 m. dalyvavo su dešimčia darbų Thomas Ford bibliotekos šimto metų sukakties meno parodoje, o 1992 m. jos kūryba buvo eksponuojama Čiurlionio galerijoje, Čikagoje. Paroda pavadinta „Mano pirmoji paroda“ ir skirta Kovo 11-ajai atminti.

Dail. Joana Valaitienė. „Klevo lapas“. 1997.